

Срѣдни пазарни цени на едро и индекснитѣ за тѣхъ числа въ България

Prix moyens de gros et leurs nombres — indices en Bulgarie

(Методология и резултати — Méthodologie et résultats)

Предварителни бележки. Сведения специално за ценитѣ на едро у насъ започнаха да се събиратъ и разработватъ най-напредъ, и то начиная отъ 1924 год., отъ Българската народна банка. Преди това, още презъ 1881 г., когато Централниятъ ни статистически институтъ е учредилъ статистиката за срѣднитѣ пазарни цени на дребно, между другото, е предвидѣлъ събирането на сведения и за ценитѣ на едро (отъ първа ржка) на значителенъ брой стоки. По-късно, презъ 1898 год., сжщиятъ институтъ, като допълнение на земеделската статистика за посѣви и реколта, е наредилъ събирането на сведения презъ есенята отъ по-голѣмитѣ пазарища въ страната за срѣднитѣ пазарни цени на земеделскитѣ произведения, главно на зърненитѣ храни, тѣй както ги продаватъ производителитѣ.

Чрезъ тия два източници Главната дирекция на статистиката редица години е покривала нуждата отъ сведения за срѣднитѣ пазарни цени на едро у насъ. Преди войнитѣ това бѣше възможно и лесно, защото, известно е, че тия цени се отличаватъ съ значителна стабилностъ. Следъ войнитѣ, обаче, главно поради необикновеното разстройство на валутата у насъ, нуждата отъ една специална статистика за пазарнитѣ цени на едро и индекснитѣ за тѣхъ числа се почувствува по-силно. Събиранитѣ до тогава сведения за тия цени на отдѣлни стоки, неподбрани методично и неподредени систематично, се указаха недостатъчни. Действително, възприетата и следвана редица години наредъ практика да се събиратъ сведения за срѣднитѣ пазарни цени на едро за отдѣлни стоки въ комбинация и паралелно съ наблюдението и регистрацията на ценитѣ на дребно е била необходима и твърде полезна за времето си, обаче за сегашно време, когато нуждата отъ подобни сведения неспирно нараства и се измѣрва не вече съ десетолѣтия и години, а съ месеци и даже седмици, очевидно става, че речената практика е незадоволителна. Сжщо така, не е достатъчно и практикуваното до сега съби-

ране на сведения за така нареченитѣ производствени цени, или, по-право, за ценитѣ, които получава земеделецътъ производителъ срещу изкаранитѣ отъ него храни есенно време по пазарищата въ Царството. Впрочемъ, събиранитѣ по тоя начинъ сведения покриватъ специфични нужди; тѣ по-скоро даватъ приблизителна представа за брутния доходъ и неговата промѣна въ временно отношение на земеделеца стопанинъ, отколкото да способствуватъ за разрешението на задачитѣ, които съвременната теория възлага на статистиката за срѣднитѣ пазарни цени на едро.

Нуждата отъ събирането и разработването на сведения за тия последнитѣ непосредствено следъ свѣтовната война се почувствува не само отъ България, но и отъ редица други държави, вследствие на което тя намѣри отгласъ въ Международния статистически институтъ, който още въ XV-та си сесия, държана въ Брюкселъ презъ 1923 год., изказа пожелание, щото отдѣлнитѣ държави по-възможност по-скоро да предприематъ и организиратъ специални статистики за срѣднитѣ пазарни цени на едро.

По възприетата и следвана до сега практика, България, която членува въ поменатия Институтъ, доброволно възприема и полага всички усилия да изпълнява подобни пожелания. По тия именно причини, между другото, Главната дирекция на статистиката започна отъ началото на 1926 год. да събира сведения за поменатитѣ цени.

Малко по-късно, презъ 1928 год., къмъ инициативата на Международния статистически институтъ се присъедини Обществото на народитѣ. Въ свиканата отъ него презъ току-що поменатата година, ноемврий месецъ, въ гр. Женева Международна конференция за стопански статистики бѣ поставенъ за разглеждане и въпросътъ за поменатитѣ цени. Въ резултатъ на направенитѣ тамъ разисквания, бѣха взети редица решения, които впоследствие се оформиха и вписаха въ една международна конвенция относно стопанскитѣ статистики. Споредъ тая конвенция, приета и